

– квітень 1920 рр.): автореф. дис.... канд. істор. Наук 07.00.01 / Р. В. Тимченко; Інститут історії України НАН України. – К., 2010. – 20 с.; Гай-Нижник, П. П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення (1917 – 1920 рр.) / П. П. Гай-Нижник. – К.: "Щек", 2010. – 304 с.; Великочий, В. С. Історія ЗУНР: джерела до вивчення державного будівництва: дис...канд. іст. наук: 07.00.06 "Історіографія і джерелознавство" / В. С. Великочий – Івано-Франківськ, 1999. – 19 с.; Пилипів В. І. Джерела з історії взаємовідносин Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 "Історіографія і джерелознавство" / В. І. Пилипів; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 15 с.; Сеньків, М. З історії соборності українських земель 1917–1945 рр. / М. Сеньків. – Дрогобич, 1999. – 163 с.

**Igor Datskiv**

#### **CONCEPTUAL AND THEORETICAL RESEARCH'S PRINCIPLES OF MUTUAL RELATIONS BETWEEN UNR AND ZUNR AND SOURCES OF STUDY**

*The article tells us about the sources's complex to the study of history's mutual relations between Ukrainian Folk Republic and West Ukrainian Folk Republic. The comparative analysis of a base resources is conducted to concretely historical labours, which are built on the complex of documents and materials which behave to the problem of collegiality of Ukraine in the period of 1917–1921 years.*

*Key words: Ukrainian Folk Republic (UNR), Western Ukrainian Folk Republic (ZUNR), collegiality, mutual relations, sources.*

**Игорь Дацкив**

#### **КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОЛОЖЕНИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ УНР И ЗУНР И ИСТОЧНИКИ ИХ ИЗУЧЕНИЯ**

*В статье идет речь о комплексе источников к изучению истории взаимоотношений Украинской Народной Республики и Западноукраинской Народной Республики. Проведен сравнительный анализ литературной базы конкретно исторических трудов, которые построены на комплексе документов и материалов, которые относятся к проблеме соборности Украины в период 1917–1921 гг.*

*Ключевые слова: Украинская Народная Республика (УНР), Западно-Украинская Народная Республика (ЗУНР), соборность, взаимоотношения, источники.*

**УДК 94 (477.8)**

**Ірина Федорів**

#### **НАУКОВА СПАДЩИНА МИРОНА КОРДУБИ: СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ Й ПЕРЕВИДАННЯ В УКРАЇНІ**

*У статті автор аналізує сучасний стан вивчення наукової спадщини видатного українського історика – Мирона Кордуби у зв'язку із публікацією праць "Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (За матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / [Упоряд. Олег Піх, Оксана Руда]. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 366 с." та "Кордуба Мiron. Вибрані статті / [Упорядкування, переклад: Наталія Ткачова, Ольга Ткачова]. – Тернопіль, 2011. – 176 с.", а також проведенням низки всеукраїнських науково-практичних конференцій.*

*Ключові слова: М. Кордуба, рукописна картотека "Бібліографія історії України", наукова спадщина, конференції, новітня історіографія.*

Внесок Мирона Кордуби до україністики, слов'янознавства, археографії, джерелознавства, літературознавства, публіцистики, етнографії, топоніміки – новаційний та багатогранний, діапазон і розмаїття тематики наукової спадщини ученого достатньо широкі, щоб зробити його побудову історичної картини розвитку українського народу цілісною, наочно доказовою, довершеною, співзвучною новим віянням західноєвропейської науки кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Схема-модель історії України, яку прийняв М. Кордуба, суттєво доповнює сучасну українську історіографію й потребує від нас її ґрунтовного засвоєння. Змістом історичних пошуків і досліджень науковця стала сформульована М. Грушевським схема розвитку українського історичного процесу. Реалізуючи її через державницький напрям української історіографії, М. Кордуба підносить роль

козацтва та державні прагнення гетьманських урядів, зокрема Б. Хмельницького, доводить історичну тяглість давньої, середньовічної, нової та новітньої доби української історії. Прагнення М. Кордуби проаналізувати історичний досвід державного буття українського народу, щоб довести історичну обґрунтованість (соціально-економічну, державно-правову, культурну) тривалості національних державних традицій, мало політичне та ідеологічне спрямування, що було необхідним в умовах бездержавності нації.

Вагоме місце у творчій спадщині М. Кордуби займають історико-краєзнавчі дослідження, зокрема, "Ілюстрована історія Буковини" [1], "Історія Холмщини і Підляшшя" [2], "Північно-Західна Україна" [3], історико-географічні та топонімічні праці: "Що кажуть нам назви осель?" [4], "Земля свідком минулого. Географічні назви як історичне джерело" [5] та інші.

З огляду на внесок М. Кордуби до національної історії, він, безумовно, належить до когорти видатних українських учених ХХ ст. Незважаючи на це, його постать досі залишається маловідомою, а наукова спадщина – малодослідженою та недоступною широкому загалу. Стан кордубознавства в Україні ускладнюється відсутністю наукового, цілісного, репрезентативного (із коментарями, науковим апаратом, іменним покажчиком тощо) видання праць М. Кордуби. Адже тільки після публікації хоча б найважливіших досліджень ученого, введення їх до наукового обігу можна говорити про його "справжнє повернення". Ситуація ускладнюється тим, що більшість праць М. Кордуби на сьогодні зберігається в рукописах, або в одному-двох примірниках у фондах Державного архіву Львівської області, Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, відділах рукописів і українознавства Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника, приватному архіві родини науковця – і є відповідно недоступними широкому колу істориків України, не кажучи вже про громадськість. Власне про це йшлося й у виступі професора Миколи Литвина під час конференції (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів, 2 березня 2011 р.), присвяченої 135-річчю від дня народження ученого, котрий зазначив, що, незважаючи на чималу кількість публікацій та захищені дві кандидатські дисертації [6–7], необхідно продовжити всебічний аналіз багатогранної громадсько-політичної та наукової діяльності історика [8, с. 343].

У зв'язку з цим, у цій науковій статті з'ясовується сучасний стан вивчення наукової спадщини М. Кордуби, популяризації його імені з метою акцентації уваги до необхідності перевидання творчого доробку вченого. Для реалізації поставленої мети аналізуються останні видання із наукової спадщини М. Кордуби та відповідні наукові заходи, пов'язані зі вшануванням його імені.

Приємно констатувати, що серію видань наукової спадщини М. Кордуби все ж таки розпочато. У 2009 р. наукові співробітники Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, кандидати історичних наук О. Піх та О. Руда опублікували "Бібліографію історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (За матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / [Упоряд. Олег Піх, Оксана Руда]. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 366 с." [9], котра власне започаткувала публікацію матеріалів картотеки М. Кордуби, у якій представлено широкий спектр досліджень з гуманітарних дисциплін, що дозволяє простежити розвиток національної й частково європейської історичної науки у ХІХ – першій половині ХХ ст. Видання одразу отримало схвальні відгуки науковців [10, с. 339–340]. На жаль, на сьогодні є бібліографічною рідкістю у зв'язку із невеликим накладом у 300 примірників.

Рукописна картотека М. Кордуби "Бібліографія історії України" залишається унікальною археографічною пам'яткою, яка відображає систематизовані наукові знання та дає змогу простежити тривалий процес розвитку української історичної науки, а нагромаджений ученим фактичний матеріал становить неабиякий інтерес для широкого кола дослідників. Вдало обрана методика роботи та широка ерудиція, знання іноземних мов, допомогли ученому охопити значну кількість вітчизняного й зарубіжного бібліографічного матеріалу. Зважаючи на вагомість конкретно-історичного матеріалу картотеки, за більш як півстоліття, неодноразово розроблялися проекти можливого використання бібліографії М. Кордуби як цінного джерела для складання загальної українознавчої бібліографії. І хоча більшість з них не були реалізовані, картотека ученого "Бібліографія історії України" безсумнівно залишається безцінною скарбницею історичних знань [11, с. 43].

Пропонований бібліографічний покажчик з історії українсько-польських відносин складено за матеріалами значної рукописної картотеки М. Кордуби "Бібліографія історії України", що зберігається в архіві Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та налічує понад 73 тис. бібліографічних карток. Картотека М. Кордуби, укладена понад півстоліття тому, до недавнього часу залишалася фактично забутою та малодослідженою. До картотеки залучена література з національної та європейської історії, опублікована 16-ма мовами, починаючи з ХVІ ст. – до 1941 р.

Складовою частиною "Бібліографії історії України" М. Кордуби є дослідження різних аспектів українсько-польських відносин, що цілком закономірно з огляду на спільний віковий історичний

розвиток українського і польського народів. Саме тому чимало публікацій, описаних у таких рубриках, як "Біографії", "Віра і церква", "Генеалогія", "Господарство і суспільні справи", "Джерела", "Історіографія", "Література", "Краєзнавство", "Мемуаристика", "Мистецтво", "Наука", "Статистика", "Рукописи", "Устрій і судочинство", а особливо "Історія України" та "Західна Україна (історія)", стосуються українсько-польської проблематики [12, с. 45].

Найбільше матеріалів з історії відносин між польським та українським народами у цій праці використано з рубрики "Західна Україна (історія)". Насамперед, це загальні розвідки, у яких представлено історико-територіальний розвиток Галичини впродовж віків, її місце в українській та польській історії.

У покажчику вміщено дослідження зі спеціальних проблем українсько-польських взаємин, які переважно стосуються княжого періоду та подій з часів Речі Посполитої (від захоплення Львова Казимиром III – до її поділів). У бібліографічному огляді приділено увагу проблемі національно-територіальної автономії Галичини та її можливого поділу, історії українського національного відродження у Галичині в XIX ст., зокрема відносинам як в українському середовищі, так і з іншими сусідніми народами (чехами, поляками). При цьому подано погляди українських та польських дослідників, висвітлено дискусії з цього приводу [12, с. 46]. Покажчик містить також зібрані М. Кордубою матеріали про "весну народів" у Галичині, зокрема про діяльність Головної руської ради, національної гвардії, заходи українських представників на Слов'янському конгресі у Празі 1848 р.

Окремий блок, використаних у бібліографічному огляді матеріалів, склали дослідження таких українських етнічних територій, як Надсяння (Перемишль і Сянок), Холмщина та Підляшся, Волинь і Поділля, що здавна були у центрі українсько-польських взаємин.

Історії українсько-польських відносин стосуються, внесені до покажчика, бібліографічні нотатки М. Кордуби до козацької епохи. Бібліограф окреслив цей період від 1569 р. – до кінця XVIII ст. Насамперед, з картотеки вибрано публікації загального характеру, а зі спеціальних проблем опрацьовано літературу щодо народних рухів в Україні кінця XVI – першої чверті XVII ст., подій часів повстання Б. Хмельницького та правління його наступників, Коліївщини [12, с. 47].

З матеріалів картотеки до історії XIX–XX ст. авторами переважно використано літературу з військово-політичних питань, зокрема, про події польських повстань 1831 й 1863 рр. на українських землях.

З рубрик "Бібліографії" М. Кордуби "Устрій і судочинство", "Господарство й суспільні справи", "Статистика" відібрано дослідження з питань звичаєвого та кодифікованого права, соціально-економічного життя міст, розвитку торгівлі та ремесел, земельних відносин.

Бібліографію з історії українсько-польських відносин доповнено матеріалами найповніше укомплектованої дослідником рубрики "Польща", яка характеризується чіткішим структуруванням тематичних блоків, порівняно з розділами, присвяченими іншим сусіднім країнам (Румунії, Молдавії, Росії, Болгарії, Литві, Угорщині, Чехії). Вона поділяється на такі підрубрики: а) джерела; б) політична історія; в) військова історія; г) адміністрація і право; д) культура [12, с. 48].

Відповідно до оригіналу рукописної картотеки М. Кордуби, матеріали поділені на 16 блоків за десятиліттями (від XVI ст. – до 1941 р.). У межах хронологічних рубрик авторами використано тематичний принцип упорядкування, у тематичних блоках – автори, назви праць чи періодичні видання розташовані за алфавітом. У рубриці "Історія Польщі" збережено оригінальну тематичну схему поділу, розроблену М. Кордубою [9].

Переважає більшість, поданих у покажчику праць, переглянута *de visu*. О. Піх та О. Руда розшукували матеріали для їх уточнення з оригіналами видань у бібліотеках України та Польщі, використали низку бібліографічних посібників і покажчиків, опрацьовували електронні каталоги Ягеллонської бібліотеки (Краків), Національної бібліотеки (Варшава), Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (Київ), електронні бази німецьких, французьких, польських, російських і українських періодичних видань [12, с. 48].

У рецензованій праці привертає увагу ґрунтовна вступна стаття О. Піха, у якій проаналізовано основні віхи життя та творчості М. Кордуби, окреслено усі етапи створення М. Кордубою цієї історичної пам'ятки. Заслуговує уваги аналіз структури і принципів укладання вченим картотеки [11]. Зазначимо, що саме відмова історика від радянської схеми видання й була основною перешкодою її оприлюднення.

Важливим доповненням рецензованого дослідження є два допоміжних покажчики: іменний і періодичних та серійних видань, збірників. В іменному покажчику наведено прізвища осіб, які були авторами, перекладачами, редакторами чи упорядниками праць і рецензій. У покажчику видань подано понад 430 назв збірників, періодичних і серійних видань, що публікувалися українською, російською, польською, німецькою, французькою, чеською та англійською мовами [9].

Вміщені у бібліографічному посібнику матеріали рукописної картотеки М. Кордуби з українсько-польської проблематики, до сьогодні не втратили свого науково-пізнавального значення та залишаються важливою, ґрунтовною базою інформації для дослідників, які вивчають українсько-польські відносини.

На особливу увагу заслуговує ще одне наукове видання, а саме "Кордуба Мирон. Вибрані статті / [Упорядкування, переклад: Наталія Ткачова, Ольга Ткачова]. – Тернопіль, 2011. – 176 с.", приурочене 135-річчю від дня народження вченого [13]. До вказаного збірника увійшли окремі історичні праці М. Кордуби, деякі концептуальні, полемічні та літературознавчі розвідки. Усі статті подані за першоджерелами. Наприкінці видання розміщена вибіркова бібліографія наукової спадщини ученого, складена на підставі матеріалів Державного архіву Львівської області (Ф. р. 2923, оп. 1, Спр. 74, де зберігається 449 бібліографічних карток, особисто заповнених М. Кордубою). Зокрема, у збірнику опубліковані такі концептуальні праці ученого, як "Найважливіший момент в історії України", "Кілька зауважень щодо походження білоруської народності", "В обороні історичної правди", "Ще кілька слів у справі "Найважливішого моменту в історії України", "Початки української нації"; історичні розвідки: "Перша держава слов'янська", "Найновіші теорії про початки Русі", "Про історичну повість, а зокрема про повість Осипа Назарука "Князь Ярослав Осмомисл"; історико-географічні статті: "Земля свідком минулого", "Потреба організації збирання географічних назв", "Що кажуть назви осель", "Розвій українського населення в Галичині за останніх сто літ"; полемічні: "Чому Русини, а не Українці?", "Елемент провокації в польсько-українських стосунках", "Вражіння з поїздки до Києва"; літературознавчі: "Де перебував Шевченко під кінець 1843 і 1844 р.?", "Причинки до життєпису призабутого ученого і редактора" [13]. Це перше перевидання праць ученого в незалежній Україні, яке сприятиме хоча б частковому знайомству із творами М. Кордуби в оригіналі.

Дослідженню наукової спадщини М. Кордуби присвячено і низку всеукраїнських науково-практичних конференцій, що відбулися у 1990–2000-х рр. у Львові, Чернівцях, Тернополі, Івано-Франківську з нагоди 120-, 125-, 130- та 135-річчя від дня народження ученого. Організаторами зазначених заходів виступали Львівський національний університет ім. І. Франка, Львівське обласне об'єднання Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Т. Шевченка, Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Наукове товариство ім. Шевченка, Львівський осередок Українського історичного товариства, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Прикарпатський університет ім. В. Стефаника, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Тернопільський обласний краєзнавчий музей, Тернопільська обласна наукова бібліотека. У 2011 р. продовжувачем традиції відзначення ювілеїв історика став Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, зокрема Центр дослідження українсько-польських відносин, який організував наукову конференцію, присвячену 135-річчю від дня народження історика [8, с. 343].

Загальні огляди доповідей та повідомлень свідчать про те, що увагу дослідників найбільше привертала питання наукової спадщини М. Кордуби, його державотворча концепція, окремі аспекти суспільно-політичної та державницької діяльності. Матеріали конференцій були опубліковані у "Наукових записках ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. Вип. 12. – Тернопіль, 2001" [14], "Наукових зошитах історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка. Зб. наук. праць. – 2003. – № 5–6" [15] та інших виданнях.

Таким чином, результати проведених конференцій стали значним кроком на шляху популяризації імені М. Кордуби.

Наукова та архівна спадщина М. Кордуби активно вивчається сучасними українськими вченими, що сприяє поступовому поверненню його штучно забутого та забороненого свого часу імені. Сьогодні особливо важливо, щоб творча спадщина М. Кордуби повноцінно увійшла до надбань новітньої української науки, а його праці – були перевидані.

#### *Список використаних джерел*

1. Кордуба М. Ілюстрована історія Буковини / М. Кордуба. – Чернівці, 1906. – 87 с.
2. Кордуба М. Північно-Західна Україна / М. Кордуба. – Відень, 1917. – 89 с.
3. Кордуба М. Історія Холмщини і Підляшшя / М. Кордуба. – Краків, 1941. – 127 с.
4. Кордуба М. Що кажуть нам назви осель? / М. Кордуба. – Львів: Наша Батьківщина, 1938. – 22 с.
5. Кордуба М. Земля свідком минулого. Географічні назви як історичне джерело / М. Кордуба. – Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 1924. – 14 с.
6. Федорів І. Наукова і громадсько-політична діяльність Мирона Кордуби (1876–1947 рр.): автореф. дис.... канд. істор. наук. Спец. 07.00.01 "Історія України". – Івано-Франківськ, 2004. – 20 с.
7. Піх О. Науково-бібліографічна діяльність Мирона Кордуби: автореф. дис.... канд. історичних наук. Спец. 07.00.01 "Історія України". – Львів, 2007. – 20 с.
8. Піх О. Наукова конференція "Миرون Кордуба: вчений і громадсько-політичний діяч (до 135-річчя від дня народження)" // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Збірник наук. праць / [відп. ред. Микола Литвин];

Націон. академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2010–2011. – Вип. 3–4. – С. 342–344. 9. Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (За матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / [Упоряд. Олег Піх, Оксана Руда]. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 366 с. 10. Серкіз Я. Повернення забутого (Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (За матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / [Упоряд. Олег Піх, Оксана Руда]. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 366 с.) // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Збірник наук. праць / [відп. ред. Микола Литвин]; Націон. академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2010–2011. – Вип. 3–4. – С. 339–340. 11. Піх О. Мирон Кордуба – історик і бібліограф // Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (За матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / [Упоряд. Олег Піх, Оксана Руда]. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – С. 5–44. 12. Від упорядників // Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (За матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / [Упоряд. Олег Піх, Оксана Руда]. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – С. 45–50. 13. Кордуба Мирон. Вибрані статті / [Упорядкування, переклад: Наталія Ткачова, Ольга Ткачова]. – Тернопіль, 2011. – 176 с. 14. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 125-річчю від дня народження Мирона Кордуби (Тернопіль, березень 2001 р.) // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / [За заг. ред. М. М. Алексієвця]. – Вип. 12. – Тернопіль. – 2001. – С. 4–32. 15. Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка. Зб. наук. праць. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – № 5–6.

**Ирина Федорив**

#### **НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ МИРОНА КОРДУБЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ИЗУЧЕНИЯ И ПЕРЕИЗДАНИЯ В УКРАИНЕ**

*В статье автор анализирует современное состояние изучения научного наследия выдающегося украинского историка – Мирона Кордубы в связи с публикацией “Библиографии истории украинско-польских отношений: общественно-политические и экономические процессы (по материалам картотеки Мирона Кордубы) / Сост. Олег Пих, Оксана Руда. – М.: Институт украиноведения им. И. Крип'якевича НАН Украины, 2009. – 366 с.” и “Кордуба Мирон. Избранные статьи / Составление, перевод: Наталья Ткачева, Ольга Ткачева. – Тернополь, 2011. – 176 с.”, а также проведением ряда всеукраинских научно-практических конференций.*

*Ключевые слова: М. Кордуба, рукописная картотека “Библиография истории Украины”, научное наследие, конференции, новейшая историография.*

**Iryna Fedoriv**

#### **THE SCIENTIFIC HERITAGE OF MYRON KORDUBA: CURRENT STATE OF RESEARCH AND REPRINTED IN UKRAINE**

*In this article the author analyzes the current state of studies of scientific heritage of prominent Ukrainian historian Myron Korduba in connection with the publishing of his books “Bibliography of history of the Ukrainian-Polish relations: social, political and economic processes (from Myron Korduba’s card catalogue) / Ed. by Oleh Pikh, Oksana Ruda. – L’viv: I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies of the Ukraine National Academy of Sciences of Ukraine, 2009. – 366 p.”, “Korduba Myron. Selected articles / Compilation, translation: Natalia Tkachova, Olga Tkachova. – Ternopil, 2011. – 176 p.” and holding a number of national scientific conferences.*

*Key words: M. Korduba, a manuscript card catalogue “Bibliography of the history of Ukraine”, scientific heritage, conferences, modern historiography.*